

PIRMOSIOS SUTARTYS

Dėl pragaištingų Antrojo pasaulinio karo padarinių ir nuolatinės Rytų ir Vakarų priešpriešos grėsmės Prancūzijos ir Vokietijos susitaikymas tapo svarbiausiu prioritetu. Tai, kad šešios Europos valstybės, vadovaudamosi 1951 m. Paryžiuje sudaryta sutartimi, kartu nusprendė plėtoti anglies ir plieno pramonę, tapo pirmuoju žingsniu Europos integracijos link. 1957 m. Romos sutartys sutvirtino šios integracijos pagrindą ir sustiprino bendros šešių Europos šalių ateities idėją.

TEISINIS PAGRINDAS

- Europos anglių ir plieno bendrijos (EAPB) steigimo^[1] arba Paryžiaus sutartis buvo pasirašyta 1951 m. balandžio 18 d. ir įsigaliojo 1952 m. liepos 25 d. Pirmą kartą šešios Europos valstybės sutarė siekti integracijos. Šia sutartimi įsteigus vykdomosios valdžios instituciją, vadinamąją Vyriausiąją valdybą, taip pat Parlamentinę asamblėją, Ministrų Tarybą, Teisingumo Teismą ir Konsultacinį komitetą, buvo padėti Bendrijos pamatai. EAPB sutartis buvo sudaryta 50 metų laikotarpiui ir pagal šios Sutarties 97 straipsnį baigė galioti 2002 m. liepos 23 d. Remiantis prie Sutarčių (Europos Sąjungos sutartis ir Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo) pridėtu protokolu (Nr. 37), likvidavimo metu EAPB turėtas grynasis turtas buvo skirtas anglies ir plieno pramonės sektorių moksliniams tyrimams, įkūrus Anglies ir plieno mokslinių tyrimų fondą ir parengus atitinkamą programą.
- Europos ekonominės bendrijos (EEB) ir Europos atominės energijos bendrijos (EAEB arba Euratomo) arba Romos sutartys buvo pasirašytos 1957 m. kovo 25 d. ir įsigaliojo 1958 m. sausio 1 d. Tačiau, priešingai nei EAPB sutartis, Romos sutartys buvo sudarytos „neribotam laikotarpiui“ (EEB sutarties 240 straipsnis ir EAEB sutarties 208 straipsnis) ir tai joms suteikė beveik konstitucinį pobūdį.
- Sutartis pasirašė šešios šalys steigėjos: Belgija, Italija, Liuksemburgas, Nyderlandai, Prancūzija ir Vokietija.

TIKSLAI

- EAPB sutartį pasirašiusios šalys viešai skelbė, kad tai tebuvo pirmasis žingsnis „Europos federacijos“ link. Anglių ir plieno bendra rinka buvo eksperimentas, kurį

[1] Europos anglių ir plieno bendrijos steigimo sutartis (EAPB sutartis), sutarties tekstas pateiktas adresu: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=legisum:xy0022>

tikėtasi palaipsniui išplėsti į kitas ekonomikos sritis ir galiausiai sukurti politinę Europą.

- Europos ekonominės bendrijos tikslas buvo sukurti keturiomis – prekių, asmenų, kapitalo ir paslaugų – judėjimo laisvėmis pagrįstą bendrąją rinką.
- Euratomo sutartimi buvo siekiama suderinti skiliųjų medžiagų tiekimą ir tyrimo programas, kurių jau ėmėsi arba ketino imtis valstybės narės, siekdamos taikaus atominės energijos naudojimo.
- Visų trijų sutarčių preambulėse atsiskleidžia vieningas Bendrijų įkūrimo tikslas, t. y. įsitikinimas, kad siekdamos sukurti bendrą ateitį Europos valstybės turi dirbti drauge, nes tik taip jos galės kontroliuoti savo likimą.

PAGRINDINIAI PRINCIPAI

Europos Bendrijos (EAPB, EEB ir Euratomas) atsirado po truputį plėtojant Europos idėją, kuri buvo glaudžiai susijusi su žemyną sukrėtusiais įvykiais. Po Antrojo pasaulinio karo reikėjo pertvarkyti visas pagrindines pramonės šakas, ypač plieno pramonę. Europos ateitis, kuriai grėsmę kėlė Rytų ir Vakarų priešprieša, priklausė nuo Prancūzijos ir Vokietijos susitaikymo.

1. Prancūzijos užsienio reikalų ministro Robert'o Schumano 1950 m. gegužės 9 d. padarytas pareiškimas gali būti laikomas Bendrijų Europos pradžia. Labai simboliška, kad tuo metu pasirinkti būtent anglių ir plieno sektoriai. Šeštojo dešimtmečio pradžioje šios pramonės šakos buvo gyvybiškai svarbios ir jomis buvo grindžiama valstybės galia. Prancūzijos ir Vokietijos išteklių sutelkimas reiškė net tik neabejotiną ekonominę naudą, bet ir šių dviejų valstybių priešiško pabaigą. 1950 m. gegužės 9 d. Robert'as Schumanas pareiškė: „Europa nebus sukurta vienu mostu arba pagal kokį nors bendrą planą. Ji bus sukurta pasiekus konkrečių laimėjimų, kurie pirmiausia visus suvienys bendram tikslui“. Remdamosi šiuo principu Prancūzija, Italija, Vokietija ir Benelukso šalys (Belgija, Nyderlandai, Liuksemburgas) pasirašė Paryžiaus sutartį, kurios pagrindiniai elementai buvo šie:

- laisvas prekių judėjimas ir laisva prieiga prie gamybos išteklių;
- nuolatinė rinkos priežiūra, kad būtų išvengta iškraipymų, dėl kurių gali tekti įvesti gamybos kvotas;
- konkurencijos taisyklių ir kainų skaidrumo laikymasis;
- parama anglių ir plieno sektorių modernizavimui ir pertvarkymui.

2. Po sutarties pasirašymo, Prancūzijai prieštaraujant Vokietijos nacionalinių karinių pajėgų atkūrimui, René Pleven numatė Europos armijos sukūrimą. Po Europos gynybos bendrijos (EGB), dėl kurios buvo susitarta 1952 m., įsteigimo turėjo būti kuriama politinė Bendrija (EPB). Tačiau abu šie planai buvo atidėti, nes 1954 m. rugpjūčio 30 d. Prancūzijos Nacionalinė Asamblėja atsisakė ratifikuoti sutartį.

3. Siekiant po EGB nesėkmės tęsti Europos integracijos procesą, Mesinos konferencijoje (1955 m. birželio mėn.) buvo pateikti specialūs pasiūlymai dėl miltų

sąjungos ir atominės energijos. Iš šių pasiūlymų buvo išplėtotos ir pasirašytos EEB ir EAEB (Euratomo) sutartys.

a. EEB sutarties (Romos sutarties)[2] nuostatos apėmė:

- panaikinti muitų mokesčius tarp valstybių narių;
- nustatyti bendrus išorės muitų tarifus;
- sukurti bendrą žemės ūkio ir transporto politiką;
- įkurti Europos socialinį fondą;
- įsteigti Europos investicijų banką;
- plėtoti glaudesnius valstybių narių santykius.

Kad būtų pasiekti šie tikslai, EEB sutartyje buvo numatyti bendrieji principai ir nustatyta Bendrijos institucijų teisės aktų leidybos sistema. Ji buvo taikoma bendroms politikos kryptims: bendrai žemės ūkio politikai (38–43 straipsniai), transporto politikai (74 ir 75 straipsniai) ir bendrai prekybos politikai (110–113 straipsniai).

Sukūrus bendrąją rinką turėjo būti sudarytos sąlygos laisvam prekių judėjimui ir gamybos veiksnių (laisvas darbuotojų ir įmonių judėjimas, paslaugų teikimo laisvė ir laisvas kapitalo judėjimas) judumui.

b. Euratomo sutartyje[3] numatyti plataus užmojo tikslai, tarp jų ir „skubus atominės pramonės kūrimas ir augimas“. Tačiau dėl sudėtingo ir opaus atominės energijos sektoriaus pobūdžio, nes jis susijęs su gyvybiškai svarbiais valstybių narių interesais (gynyba ir nacionaline nepriklausomybe), Euratomo sutarties tikslai turėjo būti apriboti.

4. Susitarime dėl tam tikrų bendrų institucijų, kuris buvo pasirašytas ir įsigaliojo tuo pačiu metu kaip ir Romos sutartys, buvo numatyta, kad Parlamentinė Asamblėja ir Teisingumo Teismas taps bendromis institucijomis. Šis susitarimas nustojo galioti 1999 m. gegužės 1 d. Tada beliko sujungti vykdomosios valdžios institucijas ir balandžio 8 d. sutartimi (žinoma kaip Sujungimo sutartis[4]), pagal kurią buvo įsteigta viena Europos Bendrijų Taryba ir viena Komisija, institucijų vienijimas buvo baigtas.

Nuo tada EEB buvo viršesnė už atskirų sektorių bendrijas EAPB ir EAEB. Tai – EEB bendro pobūdžio sistemos pergalė prieš sambūvį organizacijų, kurių kompetencijai priklauso atskiri sektoriai, ir šios bendrijos institucijų sukūrimas.

Ina Sokolska
05/2019

